26.9.2025

Minna Punakallio

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

Yleistä valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2026: valtion toimenpiteiden vaikutus heikentää kuntataloutta

Vaikka hyvinvointialueuudistuksesta on kulunut vain vähän aikaa niin kuntien toimintaa ja lakisääteisten tehtävien rahoittamista muutetaan vuonna 2026 jälleen lukuisilla eri tarkoitusperiä palvelevilla päätöksillä. Julkisen sektorin palvelulupausta laajennetaan lisäämällä kuntien tehtäviä, mutta yleiskatteelliseen valtionosuusrahoitukseen ohjataan useita leikkauksia indeksijarrun, normien keventämisen ja kotoutumiskorvausten tehostamisen nimissä. Vuonna 2026 kuntien valtionosuuksiin kohdistetaan suora 75 miljoonan euron valtionosuusleikkaus. Toisaalta kuntien taloutta vahvistettiin vuoden 2025 alussa sote-siirtolaskelman tarkentumiseen liittyvän 277 miljoonan euron valtionosuuslisäyksen muodossa. Maapohjan kiinteistöveron pakkokorotuksen kuntataloutta vahvistava vaikutus vuonna 2025 rajautui vain harvoihin kuntiin.

Erityisen voimakkaasti kuntien toimintaan ja talousnäkymiin vaikuttaa kuluvan vuoden alussa käynnistynyt TE-palvelu-uudistus. Työttömyyden rajun kasvun myötä työllisyysalueiden asiakasmäärät ja kuntien rahoittamat työttömyysturvamenot ovat lisääntyneet odotettua voimakkaammin.

Kuntaliiton arvion mukaan työttömyyden hoidon palvelut ja kuntien työttömyysturvaan liittyvä uusi rahoitusmalli siirtyivät kuntiin vuoden alussa noin 200 miljoonaa euroa alirahoitettuna. Lisäksi hallituksen muut säästöpäätökset, kuten asumistuen ja työttömyysetuuksien leikkaukset, ovat lisänneet kotitalouksien toimeentulotuen tarvetta. On todennäköistä, että kuntien ja valtion puoliksi rahoittamat perustoimeentulotuen kustannukset nousevat kuluvana vuonna miljardiin euroon. Tämä tarkoittaisi kunnille noin 100–150 miljoonan euron kustannusten nousua vuonna 2027.

Käytännössä kuntien taloutta rasittavat vuosina 2025–2027 myös 231 miljoonan euron suuruiset sote-siirtolaskelman jälkikäteisperinnät valtiolle.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kun nämä kaikki kuntien talouteen keskeisesti vaikuttavat tekijät huomioidaan niin voi todeta, että **valtion toimet heikentävät kuntataloutta sekä vuonna 2026 että koko hallituskauden aikana**. Tämä on ristiriidassa sen suhteen, että Orpon hallituksen tavoitteena on ohjata kuntahallintoa lähelle tasapainoa. Kuntahallinnon rahoitusasemaksi vuonna 2026 ennustetaan -0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Julkisen talouden tila on vakava

Verotulot kasvavat kunnissa ja valtiolla parhaillaan erittäin vaimeasti, mutta menot lisääntyvät ripeästi uusien lakisääteisten tehtävien, heikon suhdannetilanteen ja julkisen sektorin kasvavien investointitarpeiden myötä. Valtiovarainministeriön talousennusteen mukaan valtion ja paikallishallinnon rahoitusalijäämä (nettoluotonotto) yltää lähivuosina 13 miljardiin euroon. Julkisen velan arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna poikkeuksellisen runsaasti, yli 20 miljardilla eurolla.

Myös kuntien talousnäkymät vaikeutuvat parhaillaan nopeasti. Kuntien ja kuntayhtymien tilikauden tulos painuu jo kuluvana vuonna lähelle nollaa ja toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee miljardiluokan alijäämään. Kuntatalouden tila pysyy vaikeana koko kehyskauden. Yksittäisten kuntien taloudellisia lähtökohtia vaikeuttavat tuntuvat valtion rahoitusleikkaukset, työttömyyden nousu, sote-uudistuksen tasauserät sekä hallitusohjelmaan kirjattujen kuntauudistusten yllä leijuva epävarmuus.

Lisäksi väestökehitys ja taloudellisen kasvun erilainen jakautuminen maan sisällä eriyttävät kuntia voimakkaasti. Kriisikuntamenettelyyn on joutumassa lähivuosina useita, asukasluvultaan pieniä kuntia. Valtiovarainministeriön mukaan vaikeassa taloudellisessa asemassa on myös 20 001–40 000 asukkaan kuntakokoryhmä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi